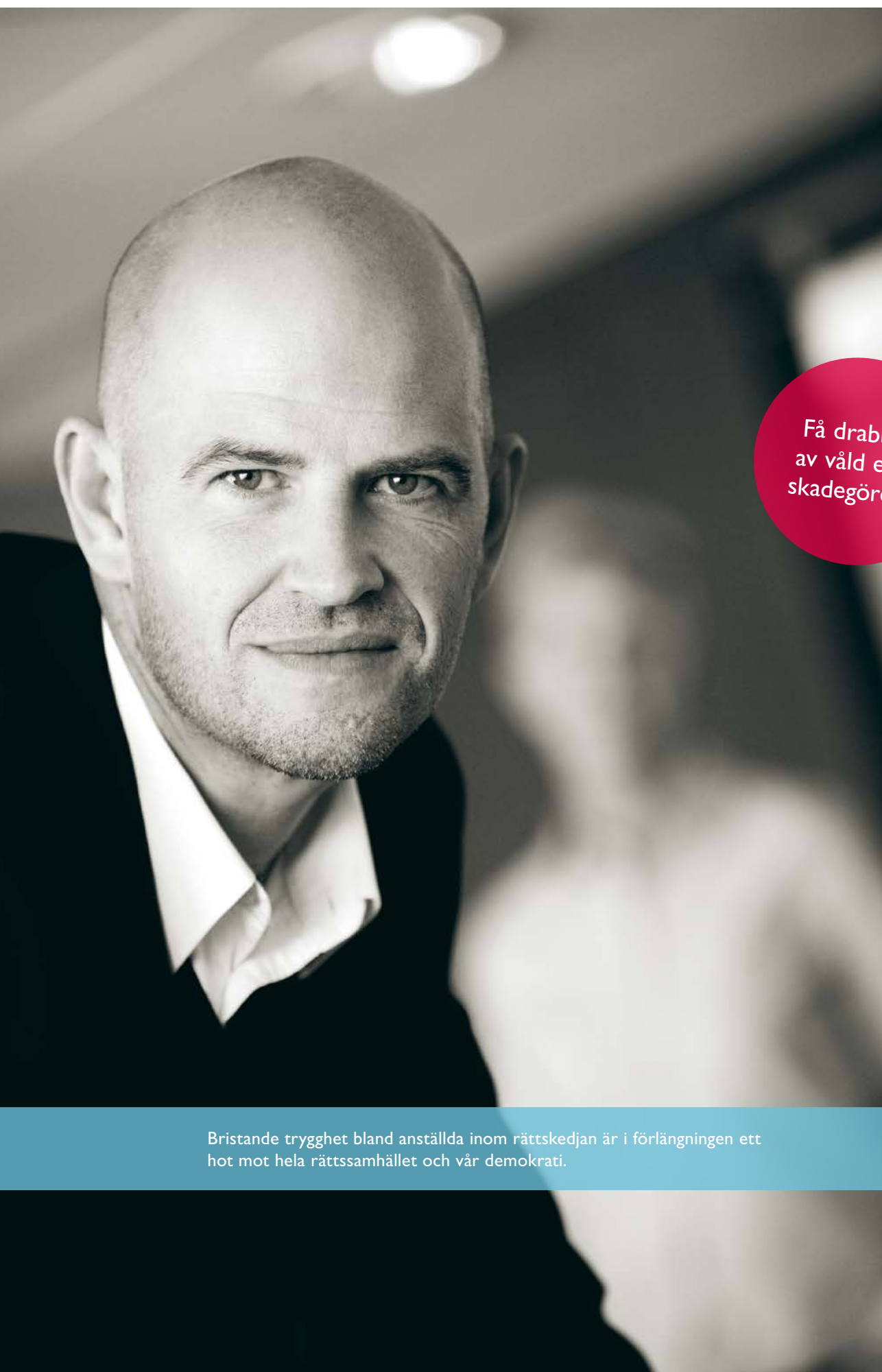

Hot, våld och trakasserier inom rättsväsendet

Hot och
våld måste
bekämpas,
nolltolerans
gäller

Få drabbas
av våld eller
skadegörelse

Bristande trygghet bland anställda inom rättskedjan är i förlängningen ett hot mot hela rättssamhället och vår demokrati.

Nolltolerans mot hot och våld i rättsväsendet

Rättsväsendet utgör en hörnsten i ett demokratiskt samhälle. Bristande trygghet bland anställda inom rättskedjan är i förlängningen ett hot mot hela rättssamhället och vår demokrati. Varje form av hot och våld måste bekämpas, nolltolerans ska gälla. Ett långsiktigt säkerhetsarbete måste pågå samtidigt som allvarliga incidenter beivras.

Jusek har bevakat förekomsten av hot, våld och trakasserier inom rättsväsendet sedan 2009. Den här undersökningen ger en blandad bild. Utsattheten varierar mellan de olika medlemsgrupperna, det vill säga domstolsväsendet, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och åklagarväsendet¹. Trots vissa förbättringar, framförallt inom åklagarväsendet, kvarstår de flesta av problemen sedan den senaste undersökningen 2011. Det är oroande.

Var femte känner sig otrygg

De flesta av Juseks medlemmar inom rättsväsendet känner sig trygga i sin yrkesutövning. Få drabbas av våld eller skadegörelse. Samtidigt kan vi konstatera att var femte känner sig otrygg och det är inte acceptabelt. Nära 60 procent av medlemmarna inom exekutionsväsendet och var tredje åklagare uppger att de utsatts för otillbörlig påverkan någon gång under de senaste två åren.

Som facklig organisation och företrädare för de olika professionerna inom rättsväsendet kräver Jusek att staten gör sitt yttersta för att begränsa alla former av otillbörlig påverkan och för att förhindra en negativ utveckling. Det är inte bara viktigt för de som idag jobbar inom de olika delarna av rättsväsendet. För Jusek är det dessutom oerhört viktigt att rättskarriärerna även fortsättningsvis är attraktiva för nyexaminerade och därför är vi angelägna om att inte vare sig överdriva eller underkatta förekomsten av hot och våld.

Regeringens satsning 2011 på 15 miljoner kronor för att förbättra säkerheten har lett till en säkrare arbetsmiljö. Teknisk utrustning, till exempel i form av larmbågar, har installerats på ett antal domstolar med effekt att fler farliga föremål har beslagtagits. Men säkerhetsarbetet behöver vidgas till fler områden. Mer kraft måste läggas på att ge medarbetare stöd för att undvika att hamna i konfliktfyllda situationer och hur man hanterar dessa när de uppstår. Stödet måste också förbättras till de som utsatts för hot, våld eller trakasserier.

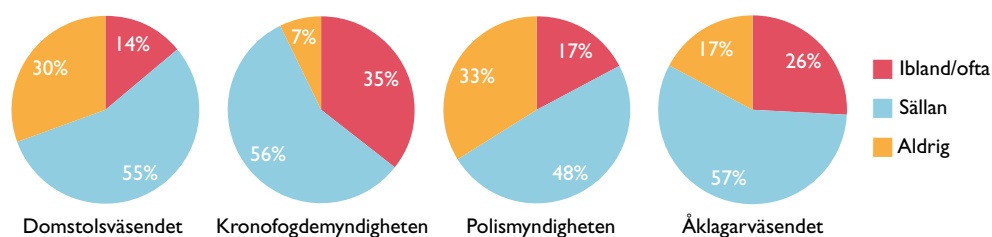
---

¹ En annan aktör på rättsväsendets område är advokaterna, de omfattas emellertid inte av denna undersökning.

Var femte är otrygg i arbetet

Drygt 19 procent upplever att de ibland eller ofta känner sig otrygga i yrkesutövningen på grund av risk för hot, våld eller trakasserier. Men det är stora skillnader mellan olika delar av rättsväsendet.

Hur ofta känner du dig otrygg i din yrkesutövning på grund av risk för hot, våld eller trakasserier?

Den stora majoriteten, fyra av fem, känner sig trygga i yrkesutövningen. Samma fråga ställdes år 2011 och den väsentligaste förändringen har skett inom åklagarväsendet. Där har andelen som ofta eller ibland känner sig otrygga sjunkit markant från 42 till 26 procent. Inom Kronofogdemyndigheten är utvecklingen emellertid den motsatta. Andelen som känner sig trygga har minskat från 15 till sju procent.

Mer än var fjärde medlem har blivit utsatt för våld, hot, trakasserier, skadegörelse eller annan form av otillbörlig påverkan under de senaste två åren.

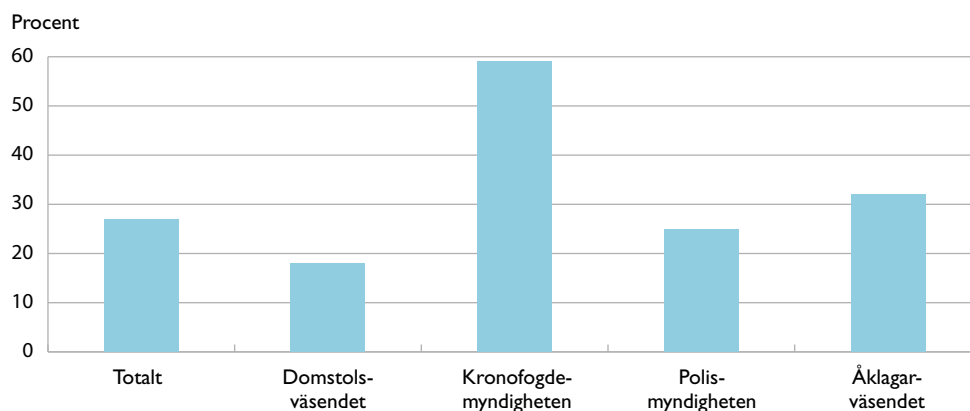
Fyra av fem känner sig trygga i yrkesutövningen

Var fjärde har utsatts under de senaste två åren

Mer än var fjärde medlem har blivit utsatt för våld, hot, trakasserier, skadegörelse eller annan form av otillbörlig påverkan under de senaste två åren.

Förändringarna de senaste åren är relativt små. Andelen medlemmar som utsatts inom Kronofogdemyndigheten har ökat med tre procentenheter samtidigt som andelen inom åklagarväsendet minskat med tre procentenheter.

Har du blivit utsatt för något av följande (våld, hot, skadegörelse, trakasserier eller annan otillbörlig påverkan) i din yrkesutövning under de två senaste åren?

Hoten ökar

Hoten har ökat med fyra procentenheter under de senaste två åren men samtidigt har skadegörelser minskat till att enbart drabba någon enstaka procent.

Våld drabbar väldigt få, endast någon procent. Sju procent har utsatts för annan form av otillbörlig påverkan såsom bestickningsförsök, hot om självmord eller beställning av varor i medlemmens namn.

Domare och andra anställda vid domstolarna är minst utsatta inom rättsväsendet för nästan alla de olika händelser som undersökts. Störst är problemen inom Kronofogdemyndigheten, där nära hälften har utsatts för hot.

Det stora flertalet incidenter, 87 procent, inträffar på arbetet eller under tjänsteutövning. Incidenterna i hemmet uppgår till fyra procent. Vad gäller till exempel skadegörelse utsätts man dock förutom i hemmet även i viss utsträckning på vägen till och från arbetet.

Telefon eller personlig kontakt är det vanligaste tillvägagångssättet för gärningsmännen med 44 respektive 29 procent. 17 procent utgjordes av brev eller e-post. I fem procent av fallen användes Internet eller SMS. Den stora förändringen sedan förra undersökningen är att kontakt via brev har minskat med hela 35 procentenheter från 43 till dagens åtta procent.

Hot via
telefon eller
personlig
kontakt är
vanligast

Polisanmälan görs sällan

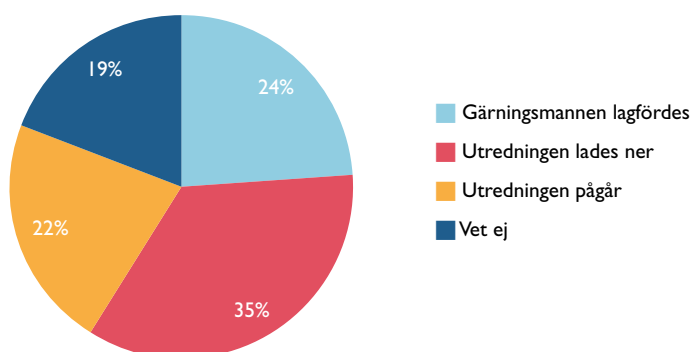
Det är sällan som incidenter av olika slag polisanmäls. Även om andelen har ökat något sedan 2011 är det bara var femte händelse som anmäls. Anmärkningsvärt är att underlåtenhet att anmäla snarare är regel än undantag även avseende hot och våld. Endast drygt vart tredje hot och cirka 40 procent av våldsfallen polisanmälades.

Varför anmäls då incidenterna i så liten utsträckning? Uppemot var tredje medlem anger att händelsen inte var allvarlig eller att den inte uppfattades som brottslig. Var femte utsatt medlem anger att en anmälan ändå inte skulle leda till något.

Var femte person av de som utsatts men som valt att inte anmäla till polisen har anmält händelsen till sin arbetsgivare, som i sin tur valt att inte göra polisanmälan.

Många polisutredningar läggs ner

Vad blev resultatet av polisanmälan?

Benägenheten att anmäla är starkt kopplad till vad man utsatts för. Av de anmälda våldsfällen lagfördes en tredjedel. Motsvarande siffra för hoten var en dryg fjärdedel. En mycket hög andel, nära två tredjedelar, av polisanmälningarna om skadegörelse läggs ner.

Stödet till utsatta har brister

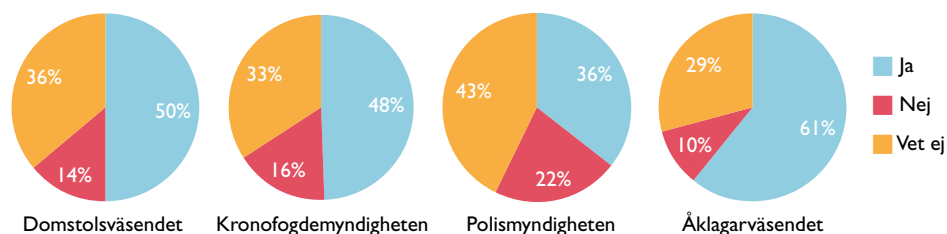
De som utsatts för otillbörlig påverkan av olika former, till exempel hot, våld eller trakasserier, har ofta behov av stöd från arbetsgivaren, till exempel samtal med psykolog, kurator, läkare, säkerhetsansvarig eller chef. Men det är bara 30 procent som erbjudits en sådan kontakt.

Samtidigt anser den stora majoriteten att de inte har haft behov av detta. Det är dock värt att notera att det, liksom 2011, är en tiondel av medlemmarna som önskar en sådan kontakt men som inte har fått någon. För de som utsatts för hot har det skett en försämring sedan 2011 då drygt hälften av de utsatta erbjöds stöd mot knappt 40 procent idag.

Våld drabbar väldigt få, endast någon procent. Sju procent har utsatts för annan form av otillbörlig påverkan såsom bestickningsförsök, hot om självmord eller beställning av varor i medlemmens namn.

Arbetsgivarnas skyddsinsatser har ökat

Har arbetsgivaren under de senaste två åren vidtagit generella åtgärder på arbetsplatsen för att förebygga våld, trakasserier, skadegörelse eller hot?

Totalt svarar hälften av respondenterna att arbetsgivaren har vidtagit generella åtgärder för att öka säkerheten de senaste två åren. Det är en förbättring med fem procentenheter. Även om åklagarväsendet har arbetat mest med skyddsinsatser så har den största förbättringen skett inom domstolarna. Där är det tio procent fler som svarar att förbättringar gjorts.

Varje form av hot och våld måste bekämpas, nolltolerans ska gälla. Ett långsiktigt säkerhetsarbete måste pågå samtidigt som allvarliga incidenter beivras.

Juseks 10 punkter för ökad trygghet

Ingen ska behöva utsättas för hot på grund av sin yrkesutövning. Om en händelse inträffar ska den drabbade alltid kunna räkna med stöd. Det behövs psykosocialt stöd, skyddsinriktat stöd, ekonomiskt stöd och stöd kring polisanmälan. Den enskilde ska alltid vara försäkrad om att arbetsgivaren står bakom oavsett allvaret i en incident.

1. Alla delar av rättsväsendet måste ha ett långsiktigt säkerhetsarbete. Det ska vara förebyggande och bygga på utbildning, modern säkerhetsteknik samt ett säkerhetstänkande vid utformandet av lokaler.
2. Det påbörjade förbättringsarbetet måste fortsätta. Säkerheten ska vara hög i alla domstolar och arbetet med tekniska lösningar såsom larmbågar ska fortsätta. Ordningsvakter ska finnas vid behov. Säkerheten måste vara god även vid förhandlingar efter kontorstid.
3. Lokaler ska anpassas så att medarbetare kan arbeta utan att riskera att utsättas för våld, hot eller trakasserier. Detta gäller till exempel även vid förhandlingar utanför domstolarnas egna lokaler.
4. Medarbetarna ska ges stöd och utbildning om konfliktfyllda situationer och hur dessa hanteras.
5. Arbetsgivarna måste kunna ge erforderligt stöd, psykosocialt och annat, efter inträffade incidenter.
6. Medarbetare som utsätts måste känna ett ansvar för att ta upp incidenten med sin chef. Ansvaret för att göra polisanmälan och följa upp vad som händer med denna ska åligga arbetsgivaren. Det är viktigt att denna ordning tydliggörs.
7. När incidenter inträffar ska det finnas ett sammanhållet regelverk, som är lätt att tillämpa och som säkerställer att medarbetaren alltid hålls skadeslös.
8. Regelverket måste förändras så att det skapas mindre ingripande alternativ, för medarbetare att skydda sig och sina familjer, än att leva med skyddade personuppgifter.
9. Skyddet mot hot och trakasserier på Internet behöver stärkas, utbildningen kring nätsäkerhet behöver förbättras och regelverket måste moderniseras.
10. Talespersoner ska svara i den anställdes ställe när det är lämpligt, för att fokus ska flyttas från den enskilde medarbetaren till sakfrågan i det aktuella målet eller ärendet.

Den
drabbade ska
alltid kunna
räkna med
stöd

Säkerhetsarbetet inom rättsväsendet sedan 2011

Domstolsväsendet

Säkerhetsarbetet har förstärkts sedan 2011 inte minst beroende på regeringens satsning. Domstolsverket har en säkerhetsavdelning och domstolarna har säkerhetsansvariga. Utbildning erbjuds kring säkerhetsfrågor och bemötande för att begränsa hot- och våldssituationer. Flera domstolar har byggts om. Säkerhetsaspekterna väger tyngre vid planeringen av nya lokaler.

Incidentrapportering sker i form av att anställda rapporterar händelser som man utsatts för till exempel hot. Rapporteringen är en del i det förebyggande säkerhetsarbetet för att se vilka typer av händelser det handlar om och för uppföljning av säkerhetsarbetet.

Åklagarväsendet

Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har förstärkt säkerhetsarbetet med inriktning på personsäkerhet. Säkerhetsansvariga som genomgått internutbildningar finns vid varje arbetsplats. De båda myndigheterna har personsäkerhetsprogram sedan 2010 som omfattar de som arbetar med ärenden med särskilt hög risk. Ekobrottsmyndigheten har därutöver årliga utbildningsdagar för all personal rörande personsäkerhetsfrågor.

De båda myndigheterna har ett incidentrapporteringssystem för att bland annat kunna hantera hot och våld. Det fyller i huvudsak två funktioner. Dels är det ett ärendeuppföljningssystem för de incidenter som inträffar och dels är det ett strategiskt verktyg för att kunna vidta förebyggande säkerhetsåtgärder.

Kronofogdemyndigheten

Lokalernas utformning anpassas för att stärka säkerheten och omfattar till exempel hur in- och utpassering sker och så kallade bråklarm i besöksrum. Uppdatering av säkerheten sker framför allt vid nyetablering eller ombyggnad. Personalen måste genomgå en interaktiv säkerhetsutbildning och de som är verksamma på fältet har larm.

Kronofogden har ett incidentrapporteringssystem där personalen rapporterar till exempel hot och våld. Rapporterna möjliggör ett förebyggande arbete för att undvika upprepning av händelserna. Säkerhetsarbetet leds av säkerhetschefen som har stöd av säkerhetsrådgivare som också stödjer personalen inom de olika verksamhetsområdena.

Polismyndigheten

Polisen har ett författningsreglerat ansvar för särskilt personsäkerhetsarbete avseende anställda inom rättsväsendet. Sedan 2011 har utvecklingen gått mot att allt fler polisanställda med annan bakgrund än polisiär grundutbildning fattar myndighets-

Läs mer på
jusek.se

utövande beslut. Det kan öka den potentiella risken för hot och våld mot beslutsfattare i till exempel djur- eller vapenlicensärenden. Personssäkerhetsarbete bygger allmänt sett på bedömningar som följer en trappa av åtgärder. Informations- och säkerhetssamtal, tekniska hjälpmedel (larmtelefon med mera), bevakning och/eller en särskild kontaktperson hos Polisen är några alternativ som kan övervägas.

Om Juseks undersökning

Undersökningen bygger på en skriftlig enkät utförd av Exquiro Market Research i maj 2013 till alla medlemmar inom domstolsväsendet, åklagarväsendet, Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten med e-postadress i Juseks medlemsregister. Svarsfrekvensen var 41 procent. Avrundningar av procentsatser har gjorts, varför slutsummeringen ibland blir mer eller mindre än 100 procent. Hela siffermaterialet finns att läsa på www.jusek.se

Tolv procent av respondenterna har exkluderats i redovisningen eftersom de har arbetsuppgifter som inte medför kontakter med allmänheten. Andelen är väsentligt högre inom polisväsendet och resultatet bör därför tolkas med försiktighet i denna del.

Om Jusek

Jusek är förbundet för jurister, ekonomer, systemvetare, personalvetare, kommunikatörer och samhällsvetare. Vi driver frågor som påverkar medlemmarnas utbildning, karriär, trygghet och villkor. Med drygt 80 000 medlemmar är vi ett av de största akademikerförbunden. Jusek är medlem i Saco och partipolitiskt obundet.

Stockholm: Nybrogatan 30, Box 5167, 102 44 Stockholm.

Malmö: Carlsgatan 12 A, 211 20 Malmö.

Göteborg: Lennart Torstenssonsgatan 7, 412 56 Göteborg.

Tel 08-665 29 00. E-post jusek@jusek.se. www.jusek.se

Jusek